

Rapport om alvorlig hendelse med spontanrøykhåndgranat i Regionfelt Østlandet, 5. desember 2023

En soldat ble skadet da en spontanrøykhåndgranat av typen NM239 eksploderte ca. 3 meter fra soldaten under en øvelse i desember 2023. Statens havarikommisjons undersøkelse viser at forsvarssektoren har flere sikkerhetsproblemer med forvaltning, risikokontroll og bruk av granattypen.

Selv om både granaten og emballasjen var tydelig merket med en forsinkelsestid på 1,3 sekunder, viser undersøkelsen at granaten trolig eksploderte mindre enn 0,3 sekunder etter at soldaten kastet den. Væsken som sprutet ut av granaten ble omdannet til saltsyre da den kom i kontakt med soldatens ansikt.

Soldaten, som hadde vært ansatt i Hæren i åtte år, hadde erfaring med bruk av spontanrøykhåndgranater. Granatkastet ble gjennomført i henhold til Forsvarets prosedyre. Soldaten benyttet også mer sikkerhetsutstyr enn det som var pålagt ved bruk av NM239. Dette bidro til å begrense skadene.

Ifølge SHKs undersøkelse har for kort forsinkelsestid på granattypen ført til minst åtte hendelser med personskade fra 2008 til 2023.

Flere generelle sikkerhetsproblemer ved ammunisjonsforvaltningen

– Undersøkelsen har avdekket at i løpet av de 18 årene som NM239 har vært i bruk, har ikke forsvarssektoren gjort nok for å håndtere risikoen for brukerne. Undersøkelsen viser også at forsvarssektoren har flere generelle sikkerhetsproblemer ved sin ammunisjonsforvaltning. Dette kan ha betydning for andre ammunisjonstyper med større skadepotensial. For å bedre sikkerheten har vi derfor kommet med fem sikkerhetstilrådinger til Forsvaret og fem til Forsvarsmateriell (FMA), sier avdelingsdirektør for vei- og landforsvarsavdelingen i Statens havarikommisjon, Ingvild K. Ytrehus.

Mens Forsvaret skal ha drift- og brukerkompetanse for ammunisjonen som brukes, har FMA siden 2016 hatt ansvaret for ammunisjonssikkerheten. FMA skal blant annet følge opp, kontrollere og stille krav til ammunisjonens sikkerhetsegenskaper.

Risiko for kort forsinkelsestid ikke reflektert i opplæringen

Sikkerhetsproblemene som omtales i undersøkelsen omfatter forsinkelsestid, sikkerhetsavstand, godkjenning, lagring, opplæring, teknisk tilstandskontroll, ammunisjonsforvaltning i avdeling, innrapportering av hendelser, oppfølging av sikkerhetsmessige avvik, utfasing og utrangering, samt myndighetsutøvelse.

– Hendelsene med NM239 og tekniske undersøkelser som er foretatt, har vist at forsinkelsestiden til flere granater har vært under brukerkravet. Dette har påvirket sikkerheten, men har ikke blitt reflektert i Forsvarets opplæring i bruk av håndgranater.

Dette, sammen med de andre sikkerhetsproblemene som er påpekt, gjør at vi mener at forsvarssektoren har vist høy risikovillighet på vegne av soldatene, sier Ytrehus.

– Mangler en helhetlig oversikt over livsløpet til NM239

Bare to av seks rutineprøver av ammunisjonen i perioden 2008–2023 er gjennomført, ifølge undersøkelsen. Til tross for flere hendelser og bruksbegrensninger, har ikke godkjenningene til NM239 blitt oppdatert. Det har vært totalt ti midlertidige sperringer på NM239 i perioden. Flere av hendelsene med personskader er heller ikke blitt undersøkt og fulgt opp av Forsvaret og FMA.

– Våre funn vitner om store mangler ved ammunisjonsforvaltningen når FMA ikke har en helhetlig oversikt over livsløpet til NM239, sier Ytrehus.

Råder forsvarssektoren til å gå gjennom sin ammunisjonsforvaltning

SHK fremmer i alt ti sikkerhetstilrådinger for å øke sikkerheten for soldatene i Forsvaret – ved å forbedre ammunisjonsforvaltning og risikokontroll med ammunisjon.

- – Overordnet råder vi forsvarssektoren til å gjennomgå historikken, testspesifikasjoner for teknisk tilstandskontroll og godkjenninger for all ammunisjon. Vi anbefaler også FMA å utvikle et helhetlig system for innrapportering av hendelser med ammunisjon, samt at hendelser blir undersøkt grundig – både teknisk og operativt av FMA og Forsvaret, sier avdelingsdirektør for vei- og landforsvarsavdelingen i SHK, Ingvild K. Ytrehus.
- Havarikommisjonen råder også Forsvaret å sikre at de reelle egenskapene til spontanrøykhåndgranaten NM239 tydeliggjøres ovenfor brukerne, og at den tilhørende risikoen blir reflektert i opplæring og bruk.
- Alle driftsenheter i Forsvaret som skal benytte en type ammunisjon rådes også til å ha en godkjenning for bruk av denne.